

Novine u praksi Evropskog suda za ljudska prava tokom 2020. godine

Pripremio: AIRE Centar

Uvod

U ovom su članku predstavljene neke od najznačajnijih odluka Evropskog suda za ljudska prava (u daljem tekstu: Sud ili ESLJP) usvojene 2020. godine koje pružaju pregled najvažnijih novina u tumačenju i primjeni Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: Konvencija ili EKLJP) u vezi s pitanjima od značaja za Bosnu i Hercegovinu (BiH). U prvom dijelu su dati opšti podaci o broju predstavki podnijetih Sudu i prikazani su trendovi i statistički podaci o presudama i odlukama koje je ESLJP usvojio tokom 2020. godine. U drugom dijelu su dati podaci o broju predstavki podnijetih Sudu protiv zemalja regiona, te koje vrste pitanja i povrede su se često pojavljivale. Konačno, u trećem dijelu je dat prikaz odabranih presuda od značaja za jurisprudenciju sudova u BiH.

1. Rad Suda tokom 2020. godine

Broj neriješenih predmeta pred Sudom krajem 2020. iznosio je 61.500, u poređenju s njih 59.800 krajem 2019. godine. Ovo povećanje od 4% može se pripisati činjenici da je Sud 2020. godine administrativno riješio mnogo manje predstavki nego prethodne godine. Pored toga, uporedo s padom broja predmeta dodijeljenih odborima i sudijama pojedincima došlo je do značajnog povećanja broja predmeta upućenih na razmatranje vijećima i Velikom vijeću. Uz to, Sud je izrekao manji broj presuda 2020. nego 2019. godine djelimično i zbog posljedica pandemije COVID-19. Više od 75% neriješenih predmeta pred Sudom 2020. godine formirano je na osnovu predstavki podnesenih protiv pet zemalja. Najveći broj predmeta, njih 13.800 (22,4%), ponovo se odnosilo na Rusiju. Slijede Turska s 11.150 (18,2%), Ukrajina s 10.250 (16,7%), Rumunija s 7.700 (12,5%) i Italija s 3.400 (5,5%) predmeta. Sud je 2020. odlučio o 39.000 predstavki, što predstavlja pad od 4% u odnosu na 2019. Izrekao je 871 presudu o 1.901 predstavci, dok je 2019. izrekao 884 presude o 2.187 predstavki. Deset od tih presuda je izreklo Veliko vijeće, 381 su izrekla vijeća, dok su njih 480 izrekli odbori. Veliko vijeće i vijeća su 2020. razmotrila 22% više predmeta nego 2019. godine – njih 519 u poređenju s 426. Veliko vijeće je održalo devet usmenih rasprava. Velikom vijeću su ustupljena dva, a upućeno mu je pet predmeta. Uprkos ovom povećanju, došlo je i do dodatnog povećanja broja predmeta pred Velikim vijećem i vijećima od 16%; ti se predmeti bave složenijim pitanjima od onih na koja se odnose predstavke dodijeljene odborima. Opao je i broj neriješenih predmeta pred odborima i sudijama pojedincima a broj predmeta dodijeljenih sudijama pojedincima bio je za 11% manji. U praksi, Sud je većinu predstavki (njih 37.289) riješio odlukom, bilo o neprihvatljivosti ili o brisanju predstavke s liste predmeta. Vijeća su 190 predstavki proglasila neprihvatljivim ili izbrisala s liste predmeta, dok su odbori te odluke donijeli u pogledu 5.002 predstavke. Pored toga, sudije pojedinci su proglasili neprihvatljivim ili izbrisali s liste predmeta 31.069 predstavki, u poređenju s 33.288 predstavki 2019. godine. Sud je nastavio da se usredsređuje na sprovođenje novih postupaka kako bi racionalizovao procesuiranje neriješenih predmeta. Tokom prve cijele kalendarske godine od uvođenja vanraspravne faze postupka pred Sudom kako bi se olakšalo zaključivanje prijateljskih poravnanja gdje je to prikladno, nekih 4% predstavki je izbrisano s liste predmeta nakon što je postignuto prijateljsko poravnanje, što oprilike odgovara postotku iz 2019. godine. Sud je 2020. takođe objavio svoje drugo savjetodavno mišljenje na zahtjev Ustavnog suda Jermenije (detaljnije

u daljem tekstu u tekstu) a tokom godine su mu podnesena još dva zahtjeva, od strane Slovačke i Litvanije. Iako je 2020. obilježena 70. godišnjica Evropske konvencije o ljudskim pravima, godina za nama ostaće upamćena kao godina kada se pandemija COVID-19 proširila po cijelom svijetu, poremetivši društva i praksu rada cijelog Vijeća Evrope. Ovi poremećaji nisu pošteđeli ni Sud, koji je morao da preduzme brojne izuzetne mjere u skladu s odlukama francuskih vlasti i Vijeća Evrope vezanim za javno zdravlje. Iako je Sud nastavio da sprovodi svoje osnovne aktivnosti, s naročitim akcentom na blagovremeno odlučivanje o prioritetnim predmetima, rad na daljinu postao je norma za gotovo sve zaposlene. Ustanovljene su procedure koje omogućavaju hitno razmatranje predmeta u kojima postoji neposredna opasnost od nepopravljive štete, a rokovi za sprovođenje postupaka su produženi ili suspendovani tokom prve polovine godine. Premda Sud prepoznaje značaj otvorene pravde i sudske transparentnosti, prostorije Suda su zbog opasnosti po zdravlje svih zatvorene za javnost kada su usvojene relevantne nacionalne mjere za zaštitu javnog zdravlja. Sud je 10. juna 2020. održao prvu *online* raspravu u svojoj istoriji. Strane u postupku su se Sudu obraćale preko video linka tokom te rasprave i pet rasprava koje su uslijedile 2020. godine. Iako rasprave nisu bile otvorene za javnost, one su snimljene i objavljene na internet stranici Suda, na kojoj gledaoci mogu da ih prate na engleskom, francuskom i izvornom jeziku. Mreža viših sudova nastavila je da se širi tokom 2020. i trenutno obuhvata 93 suda u 40 država članica; nedavno joj je pristupio i njemački Savezni ustavni sud. Mreža je tokom pandemije predstavljala ključni resurs za sudove i služila je kao platforma za razmjenu informacija o pravnim pitanjima vezanim za pandemiju COVID-19 u svjetlu Konvencije. Sud se tokom 2020. bavio nekolicinom novih, inovativnih i važnih pitanja koja, između ostalog, obuhvataju i sljedeće primjere:

- Veliko vijeće je u presudi u predmetu *S.M. protiv Hrvatske*^[1] primijenilo jemstva iz člana 4 (zabrana ropstva i prinudnog rada) konkretno na trgovinu i eksploataciju žena u svrhu prostitucije i odlučilo o obimu obaveza države u takvim stvarima. Takođe je ukazalo na značaj obezbeđivanja usaglašenog tumačenja Konvencije i ostalih instrumenata međunarodnog prava.
- Veliko vijeće je u dvije presude protiv Islanda o članu 6 stav 1 (pravo na pravično suđenje) (*Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda*^[2] i *Gestur Jónsson i Ragnar Halldór Hall protiv Islanda*^[3]) pojasnio obim i značenje izraza i koncepata „sud obrazovan na osnovu zakona“ i „krivična optužba“. Sud je u drugoj presudi utvrdio vezu između obima riječi „krivična“ na način na koji se koristi u članu 6 i obima te riječi na način na koji se koristi u članu 7 (kažnjavanje samo na osnovu zakona).
- Sud je 2020. usvojio drugo savjetodavno mišljenje shodno Protokolu br. 16.^[4] Ovo je mišljenje izdao na zahtjev Ustavnog suda Jermenije, koji se odnosio na primjenu određenih tehnika pozivanja na članove prilikom definisanja krivičnog djela i poređenja krivičnih odredbi kada se odredbe koje su bile na snazi u vreme izvršenja tog dijela razlikuju od onih koje su bile na snazi u vrijeme podizanja krivične optužnice. Sud se u svom mišljenju bavio aspektima svoje prakse u pogledu člana 7.
- Sud je izrekao tri važne presude u vezi s izbornim pravom i političkim slobodama. Veliko vijeće je u presudi u predmetu *Magyar Kétfarkú Kutya Párt protiv Mađarske*^[5] razmotrilo predvidljivost zakona o slobodi izražavanja za političke stranke shodno članu 10 (sloboda izražavanja) u kontekstu izbora ili referendumu. Sud je u presudi u predmetu *Mugemangango protiv Belgije*^[6]

[1] *S.M. protiv Hrvatske*, presuda Velikog vijeća izrečena 25. juna 2020. godine, predstavka br. 60561/14; vidi dvanaesti broj *Pravne hronike* str. 14.

[2] *Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda*, presuda Velikog vijeća izrečena 1. decembra 2020. godine, predstavka br. 26374/18; vidi rezime i analizu ovog predmeta u Odjeljku 3.

[3] *Gestur Jónsson and Ragnar Halldór Hall protiv Islanda*, presuda Velikog vijeća izrečena 22. decembra 2020. godine, predstavke br. 68273/14 i 68271/14.

[4] Savjetodavno mišljenje usvojeno na zahtjev Ustavnog suda Jermenije br. P16-2019-001 od. 29. maja 2020 godine.

[5] *Magyar Kétfarkú Kutya Párt protiv Mađarske*, presuda Velikog vijeća izrečena 20. januara 2020. godine, predstavka br. 201/17.

[6] *Mugemangango protiv Belgije*, presuda Velikog vijeća izrečena 10. jula 2020. godine, predstavka br. 310/15.

definisao obim koncepta „odgovarajućih i dovoljnih jemstava“ u vezi s djelotvornim razmatranjem izbornih sporova shodno članu 3 Protokola br. 1 (pravo na slobodne izbore), a pojasnio je i pojam nacionalnih „vlasti“ iz člana 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek). Konačno, Sud je u presudi u predmetu *Selahattin Demirtaş protiv Turske (br. 2)*^[7] odlučivao o tome da li su ukidanje imuniteta opozicionog poslanika u parlamentu i njegov dugotrajni pritvor bili vezani za njegove političke govore i u skladu s jemstvima iz člana 5 (pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti), člana 10 i člana 18 (granice korištenja ograničenja prava) Konvencije te člana 3 Protokola br. 1.

- Sud se takođe bavio protjerivanjem stranaca preko kopnenih granica. On je u presudi u predmetu *N.D. i N.T. protiv Španije*^[8] zaključio da je momentalno i prisilno vraćanje stranaca preko kopnene granice, nakon pokušaja velikog broja ljudi da iskoriste svoje brojčano preimućstvo i nezakonito pređu tu granicu, u skladu s članom 4 Protokola br. 4 (zabrana kolektivnog protjerivanja stranaca) samim po sebi i u sadejstvu s članom 13 (pravo na djelotvorni pravni lijek). Pored toga, Sud je u presudi u predmetu *Muhammad i Muhammad protiv Rumunije*^[9], shodno članu 1 Protokola br. 7 (zaštita u postupku protjerivanja stranaca) odlučivao da li je protjerivanje stranaca koji zakonito borave u zemlji zbog nacionalne bezbjednosti i na osnovu povjerljivih informacija koje im nisu objelodanjene bilo u skladu s Konvencijom.
- U presudi u predmetu *M.K. i drugi protiv Poljske*^[10] Sud je razmatrao načelo zabrane protjerivanja (*non-refoulement*) i da li su podnosioci predstavke, kojima nije bilo dozvoljeno da traže azil kad su stigli na granični prelaz i koji su vraćeni u treću zemlju iz koje su došli, bili u opasnosti od lančanog protjerivanja u zemlju porijekla, protivno članu 3 (zabrana mučenja i nečovječnog postupanja). Sud je u ovoj presudi istakao obaveze država da postupaju u skladu s privremenim mjerama koje im Sud izriče na osnovu pravila 39 Poslovnika Suda. Sud je potom u presudi u predmetu *B i C protiv Švajcarske*^[11] utvrdio da bi podnosilac predstavke homoseksualnog opredjeljenja rizikovao da se suoči s patnjom protivnom članu 3 ukoliko bi bio protjeran u svoju zemlju porijekla, budući da bi u njoj možda bio u opasnosti od zlostavljanja zbog svoje seksualne orijentacije.
- I na kraju, Sud je razvio svoju praksu u pogledu pozitivnih obaveza država u vezi s nasiljem protiv žena, podstrekavanjem na mržnju i nasilje i zaštitom djece od roditeljskog zlostavljanja u presudama u predmetima *Buturugă protiv Rumunije*^[12], *Beizaras i Levickas protiv Litvanije*^[13], odnosno *Association Innocence en Danger i Association Enfance et Partage protiv Francuske*^[14].

2. Uobičajene povrede Konvencije na Zapadnom Balkanu

Zaključno s 31. decembrom 2020. godine, 3.503 od 61.500 (6%) neriješenih predmeta pred Sudom odnosilo se na države u regionu. Pred Sudom su se nalazile 563 predstavke protiv Albanije, 403 predstavke protiv BiH, 425 predstavki protiv Hrvatske, 320 predstavki protiv Sjeverne Makedonije, 37 predstavki protiv Crne Gore i 1.755 predstavki protiv Srbije. Sud je od osnivanja do 31. decembra

[7] *Selahattin Demirtaş protiv Turske (br. 2)*, presuda Velikog vijeća izrečena 22. decembra 2020. godine, predstavka br. 14305/17.

[8] *N.D. i N.T. protiv Španije*, presuda Velikog vijeća izrečena 13. februara 2020. godine, predstavke br. 8675/15 i 8697/15.

[9] *Muhammad i Muhammad protiv Rumunije*, presuda Velikog vijeća izrečena 15. oktobra 2020. godine, predstavka br. 80982/12.

[10] *M.K. i drugi protiv Poljske*, presuda Velikog vijeća izrečena 23. jula 2020. godine, predstavke br. 40503/17, 42902/17 i 43643/17; vidi rezime i analizu ovog predmeta u Odjeljku 3.

[11] *B i C protiv Švajcarske*, presuda Velikog vijeća izrečena 17. novembra 2020. godine, predstavke br. 889/19 i 43987/16.

[12] *Buturugă protiv Rumunije*, presuda izrečena 11. februara 2020. godine, predstavka br. 56867/15.

[13] *Beizaras i Levickas protiv Litvanije*, presuda izrečena 14. januara 2020. godine, predstavka br. 41288/15.

[14] *Association Innocence en Danger i Association Enfance et Partage protiv Francuske*, presuda izrečena 4. juna 2020. godine, predstavke br. 153433/15 i 168086/15.

2020. izrekao ukupno 83 presude u predmetima protiv Albanije, 91 presudu u predmetima protiv BiH, 437 presuda u predmetima protiv Hrvatske, 179 presuda u predmetima protiv Sjeverne Makedonije, 63 presude u predmetima protiv Crne Gore i 221 presudu u predmetima protiv Srbije. U ovom dijelu ukratko prikazujemo neka od osnovnih pravnih načela koja je Sud ustanovio u pogledu najčešćih pritužbi protiv zemalja u regionu. Ona su se 2020. godine odnosila na:

Član 6, pravo na pravično suđenje: konkretno, podnosioci predstavki su se žalili na **dužinu postupka pred domaćim sudom, pravičnost suđenja, pristup sudu i neizvršenje domaćih presuda**. Sud je, opšte uzev, nastavio da navodi osnovna načela vezana za član 6. On kontinuirano utvrđuje da postupak mora biti sproveden u razumnom roku, da sva lica optužena za krivično djelo moraju imati mogućnost da osporavaju navode protiv njih i da saslušavaju svedoke i da pojedinci moraju imati pristup sudu koji je i nezavisan i nepristrasan. Za detaljnije informacije pogledati, na primjer, *Hrvatski golf savez protiv Hrvatske*^[15], *Boshkoski protiv Sjeverne Makedonije*^[16], *Madžarović i drugi protiv Crne Gore*^[17], *Lazarević protiv Bosne i Hercegovine*^[18], *Romić i drugi protiv Hrvatske*^[19] i *Gogić protiv Hrvatske*^[20]. Član 1 Protokola br. 1, zaštita imovine: Sud navodi da je zadiranje u imovinu, bilo da je u pitanju eksproprijacija ili kontrola nad njenim korišćenjem, opšte uzev opravdano ako je zakonito i ako se može smatrati da teži ostvarenju opšteg ili javnog interesa. Zahtjev vezan za srazmjernost i ostvarenje pravične ravnoteže između interesa zajednice i zaštite interesa pojedinca mora se uzeti u obzir prilikom ispitivanja odnosa između primijenjenih sredstava i ciljeva čijem se ostvarenju teži. U regionu postoje sistemski problemi u vezi s povraćajem predratnih stanova i zbog propusta regionalnih vlada da obezbjede namirenje potraživanja podnosilaca predstavki. Vidjeti npr. *Project-Trade D.O.O. protiv Hrvatske*^[21], *Kasmi protiv Albanije*^[22], *Nešić protiv Crne Gore*^[23] i *Strezovski i drugi protiv Sjeverne Makedonije*^[24]. Član 8, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života: Sud je utvrdio povredu člana 8 u predmetima koji su se, između ostalog, odnosili na razrješenje nastavnika zbog etničkog porijekla i jezika na kojem je držao nastavu; čuvanje rezultata testova DNK i ličnih podataka od strane vlasti u odsustvu odgovarajućih jemstava i postupaka preispitivanja pravosnažne presude; nepostojanje postupaka za odmeravanje suprotstavljenih interesa u sporovima o ekshumaciji preminulih; potrebu da se garantuje ostvarenje pravične ravnoteže u sporovima vezanim za očinstvo kako bi se obezbjedilo da je konkretna situacija u svakom predmetu valjano uzeta u obzir. Vidjeti npr.: *Mile Novaković protiv Hrvatske*^[25], *Boljević protiv Srbije*^[26], *Drašković protiv Crne Gore*^[27], *Pranjić-M-Lukić protiv Bosne i Hercegovine*^[28] i *Trajkovski i Chipovski protiv Sjeverne Makedonije*^[29]. Član 3, zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja: Sud je razmatrao predmete vezane za procesni aspekt člana 3. Podnosioci predstavki su se žalili

[15] *Hrvatski golf savez protiv Hrvatske*, presuda izrečena 17. decembra 2020. godine, predstavka br. 66994/14.

[16] *Boshkoski protiv Severne Makedonije*, presuda izrečena 4. juna 2020. godine, predstavka br. 71034/13.

[17] *Madžarović i drugi protiv Crne Gore*, presuda izrečena 5. maja 2020. godine, predstavke br. 54839/17 i 71093/17.

[18] *Lazarević protiv Bosne i Hercegovine*, presuda izrečena 14. januara 2020. godine, predstavka br. 29422/17.

[19] *Romić i drugi protiv Hrvatske*, presuda izrečena 14. maja 2020. godine, predstavke br. 22238/13, 30334/13, 38246/13, 62634/14, 5172/15 i 17642/15.

[20] *Gogić protiv Hrvatske*, presuda izrečena 8. oktobra 2020. godine, predstavka br. 1605/14.

[21] *Project-Trade D.O.O. protiv Hrvatske*, presuda izrečena 19. novembra 2020. godine, predstavka br. 1920/14.

[22] *Kasmi protiv Albanije*, presuda izrečena 23. juna 2020. godine, predstavka br. 1175/06.

[23] *Nešić protiv Crne Gore*, presuda izrečena 9. juna 2020. godine, predstavka br. 12131/18.

[24] *Strezovski i drugi protiv Severne Makedonije*, presuda izrečena 27. februara 2020. godine, predstavke br. 14460/16, 14958/16, 14962/16, 14966/16, 27884/16, 16064/17, 20229/17 i 30206/1.

[25] *Mile Novaković protiv Hrvatske*, presuda izrečena 17. decembra 2020. godine, predstavka br. 73544/14.

[26] *Boljević protiv Srbije*, presuda izrečena 16. juna 2020. godine, predstavka br. 47443/14.

[27] *Drašković protiv Crne Gore*, presuda izrečena 9. juna 2020. godine, predstavka br. 40597/17.

[28] *Pranjić-M-Lukić protiv Bosne i Hercegovine*, presuda izrečena 2. juna 2020. godine, predstavka br. 4938/16.

[29] *Trajkovski i Chipovski protiv Sjeverne Makedonije*, presuda izrečena 13. februara 2020. godine, predstavke br. 53205/13 i 63320/13.

na nepostojanje djelotvorne istrage navoda o policijskom zlostavljanju tokom hapšenja ili lišenja slobode. Sud je takođe razmatrao predmete vezane za navodne povrede materijalnih aspekata člana 3, uključujući pritužbe o zlostavljanju tokom hapšenja i zlostavljanju djece lišene slobode. Vidjeti npr.: *Trendafilovski protiv Sjeverne Makedonije*^[30], *X i Y protiv Sjeverne Makedonije*^[31], *L.R. protiv Sjeverne Makedonije*^[32] i *Strazimiri protiv Albanije*^[33].

Sud je tokom prethodne godine razmatrao i druge važne predstavke o navodnim povredama člana 2 (pravo na život)^[34] i člana 10 (sloboda izražavanja)^[35]. Pomenute presude treba smatrati prikazom važnih i zanimljivih predmeta koje je Sud razmotrio tokom 2020. godine, a ne iscrpnim pregledom njegove prakse.

3. Prikaz odabranih presuda

U ovom odjeljku *Pravne hronike* razmotren je odabrani mali broj presuda Evropskog suda za ljudska prava koje su od naročitog značaja za jurisprudenciju sudova u BiH: *M.K. i drugi protiv Poljske*, *Tërshana protiv Albanije* i *Guðmundur Andri Ástráðsson protiv Islanda*. U tekstu koji slijedi su dati sažeci činjeničnog stanja i odluka Suda, kao i stručni komentari ovih presuda.

Povreda Konvencije zbog vraćanja ruskih azilanata u Bjelorusiju bez valjane ocjene njihovih zahtjeva za međunarodnu zaštitu

PRESUDA U PREDMETU M.K. I DRUGI protiv POLJSKE

(Predstavke br. 40503/17, 42902/17 i 43646/17)

Izrečena 23. jula 2020.

Činjenice i odluka

Ovaj predmet je formiran na osnovu tri predstavke koje su podnijeli pojedinci i porodice koji su tražili azil u Poljskoj. Svi oni su bili ruski državljani iz regiona Čečenije. Podnosioci predstavki su tokom druge polovine 2016. i 2017. više puta odlazili u Terespolj, grad na granici Poljske i Bjelorusije, kako bi podnijeli zahtjeve za međunarodnu zaštitu zbog straha za svoju bezbjednost u Čečeniji. Podnosilac prve predstavke je graničnim službenicima rekao da je u Čečeniji više puta bio nezakonito hapšen i lišavan slobode te zlostavljan, mada su granični službenici poricali da su primili te informacije. Granični službenici su svaki put odbili da podnosiocima predstavki dozvole ulazak u Poljsku, tvrdeći da nemaju prava da uđu u zemlju, da nisu izjavili da su u opasnosti od progona u Rusiji i da zapravo nastoje da emigriraju iz ekonomskih ili ličnih razloga. Podnosioci prve i treće predstavke su se žalili na ove odluke bar jednom i o tim žalbama još nije bilo odlučeno u vrijeme kada je Evropski sud za ljudska prava izrekao presudu. Sud je izdao privremene mjere u skladu s pravilom 39 Poslovnika Suda kojima je poljskoj Državi naložio da podnosiocima predstavki ne vrati u Bjelorusiju. Podnosioci svih predstavki su graničnim službenicima predočili rješenja o privremenoj mjeri, kao i svoje pisane zahtjeve za međunarodnu zaštitu, ali im ponovo nije bio dozvoljen ulazak u zemlju. Muž koji je (zajedno sa svojom suprugom i petoro djece) podnio drugu predstavku je u Čečeniji lišen slobode

[30] *Trendafilovski protiv Sjeverne Makedonije*, presuda izrečena 17. decembra 2020. godine, predstavka br. 59119/15.

[31] *X i Y protiv Sjeverne Makedonije*, presuda izrečena 5. novembra 2020. godine, predstavka br. 173/17.

[32] *L.R. protiv Sjeverne Makedonije*, presuda izrečena 23. januara 2020. godine, predstavka br. 38067/15.

[33] *Strazimiri protiv Albanije*, presuda izrečena 21. januara 2020. godine, predstavka br. 34602/16.

[34] *Tërshana protiv Albanije*, presuda izrečena 17. decembra 2020. godine, predstavka br. 73544/14.

[35] *Miljević protiv Hrvatske*, presuda izrečena 25. juna 2020. godine, predstavka br. 68317/13.

i kasnije je tvrdio da je tokom lišenja slobode bio zlostavljan. Podnosiocima druge predstavke je na kraju dozvoljen ulazak u Poljsku i smješteni su u prihvatni centar za izbjeglice, a Sud je tada ukinuo privremenu mjeru. Podnosilac prve predstavke i podnosioci treće predstavke su napustili Bjelorusiju kako bi izbjegli deportaciju. Sud je odbio zahtjeve tužene države da ukine privremene mjere koje su se odnosile na ove predstavke. Podnosioci predstavki su se žalili da im je bio uskraćen pristup postupku azila protivno članu 3 Konvencije usljed čega su bili izloženi opasnosti od mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja u Čečeniji. Kada je riječ o prihvatljivosti predstavki, Sud je odbio argument tužene države da podnosioci predstavki nisu bili u njenoj nadležnosti shodno članu 1 jer su se samo kratko vrijeme nalazili na poljskoj teritoriji i jer im nije bio dozvoljen ulazak u nju u skladu sa zakonom. Sud je konstatovao da djela na koja su se podnosioci predstavki žalili potpadaju pod nadležnost Poljske u smislu člana 1. Sud je pridao veći značaj verziji događaja podnosilaca predstavki, budući da su je potkrepljivali brojni navodi koje su prikupile nacionalne organizacije za ljudska prava, uključujući ombudsmana za djecu, kao i brojni dokumenti predočeni Sudu, uključujući kopije zahtjeva za međunarodnu zaštitu podnosilaca predstavki. Sud je odbacio argument tužene države da podnosioci predstavke nisu predali te zahtjeve graničnom službeniku. Štaviše, smatrao je da je država bila svjesna ovih zahtjeva (u kojima su navedeni razlozi zašto strahuju od progona) najkasnije juna 2017. kada je sam Sud obavijestio državu o privremenim mjerama vezanim za podnosiocima predstavki. Sud stoga nije mogao ni da prihvati argument države da podnosioci predstavki nisu predočili nikakve dokaze o strahu da postoji opasnost da će biti podvrgnuti ponižavajućem postupanju kad se vrate u Belorusiju. Pored toga, njihove argumente da bi se u slučaju vraćanja u Bjelorusiju našli u opasnosti od lančanog protjerivanja potkrepljivali su zvanični statistički podaci. Sud se stoga uvjerio da je dokaziva tvrdnja podnosilaca predstavki da bjeloruski organi neće ozbiljno razmotriti njihove zahtjeve za azil i da bi njihov povratak u Čečeniju mogao za posljedicu imati postupanje protivno članu 3. Stoga je država Poljska imala apsolutnu obavezu da sprovede djelotvornu ocjenu ovih zahtjeva i da podnosiocima predstavki dozvoli da ostanu pod njenom nadležnošću dok njihovi zahtjevi ne budu valjano razmotreni. Pored toga, neka država ne može da uskrati pristup svojoj teritoriji licu koje je podnijelo zahtjev za međunarodnu zaštitu iz straha da može biti podvrgnuto zlostavljanju u susjednoj državi, izuzev ako su preduzete odgovarajuće mjere u cilju eliminisanja te opasnosti. Kada je riječ o argumentu države da je postupala u skladu s pravom EU, Sud je napomenuo da načelo zabrane protjerivanja postoji i u pravu EU, uključujući i Šengenski kodeks o granicama (u daljem tekstu: Kodeks). Država bi postupila u skladu s Kodeksom da je prihvatila zahtjeve za međunarodnu zaštitu podnosilaca predstavke umjesto što ih je vratila u Bjelorusiju. Činjenica da nikakav postupak nije pokrenut po zahtjevima za međunarodnu zaštitu podnosilaca predstavki u brojnim navratima kada su dolazili na poljsku granicu predstavljala je kršenje člana 3. Pored toga, država je svjesno podnosiocima predstavke izložila ozbiljnoj opasnosti od lančanog protjerivanja i zlostavljanja ili ponižavajućeg postupanja. Sud je stoga utvrdio povredu člana 3. Podnosioci predstavki su takođe tvrdili da je način na koji su poljski državni organi postupali prema njima na granici predstavljao ponižavajuće postupanje. Međutim, budući da je već utvrdio povredu člana 3, Sud je smatrao kako nema potrebe da posebno ispita ovu pritužbu. Sud se složio s podnosiocima predstavke koji su se žalili na kolektivno protjerivanje protivno članu 4 Protokola br. 4. Pomenuti su nezavisni izveštaji u kojima se ukazivalo na to da su slučajevi podnosilaca predstavke predstavljali dio šire državne politike da se strancima koji dolaze iz Bjelorusije ne dozvoljava ulazak u zemlju, kao i da se u zvaničnim bilješkama graničnih službenika pogrešno prikazuju navodi stranaca o traženju azila, a ovaj zaključak je potkrepljivala i izjava tadašnjeg ministra za unutrašnje poslove i upravu. Odluke kojima se podnosiocima predstavke uskraćivao ulazak u Poljsku i određivao njihov povratak u Bjelorusiju bile su dio šire politike ignorisanja njihovih zahtjeva za azil, što je predstavljalo kolektivno protjerivanje stranaca. Shodno tome, došlo je do povrede člana 4 Protokola br. 4. Sud se takođe složio s tvrdnjom podnosilaca predstavki da, protivno članu 13, nisu na raspolaganju imali djelotvorni lijek i da je država prekršila član 34 jer nije postupila u skladu s privremenim mjerama koje je odredio Sud. Sud je dosudio: prvom podnosiocu predstavke 34.000 eura na ime nematerijalne

štete i 140 eura na ime sudskih troškova i izdataka; podnosiocima druge predstavke 34.000 eura zajedno na ime nematerijalne štete i 39 eura na ime sudskih troškova i izdataka; a podnosiocima treće predstavke 34.000 eura zajedno na ime nematerijalne štete i 140 eura na ime sudskih troškova i izdataka.

Komentar

Evropski sud za ljudska prava je 1989. prvi put utvrdio da su, prema članu 3 Konvencije, države odgovorne ne samo za činjenje i nečinjenje koje predstavlja mučenje ili nečovječno ili ponižavajuće postupanje na njihovoj teritoriji već i za slanje ljudi u druge zemlje u kojima mogu biti izloženi stvarnoj opasnosti od zlostavljanja zabranjenog članom 3.^[36] U proteklih 30 godina se promijenio kako fokus Suda, tako i odnos država. Uvijek je bilo jasno da se Konvencijom ne jemči pravo na azil kao takvo, a u još mnogo manjoj mjeri status izbjeglice iz ženevske Konvencije o statusu izbeglica. Međutim, Sud i dalje države smatra odgovornim za djela kojima ljude izlažu opasnosti od zabranjenog zlostavljanja u drugim državama. Zabrana vraćanja ljudi u njih apsolutna je kao što je i zabrana mučenja. Sud je tokom prvih decenija razmotrio brojne predmete o protjerivanju ljudi koji se već nalaze na teritoriji države, pri čemu je u obzir uzimao faktičku situaciju u državi u koju treba da budu udaljeni, nivo lične opasnosti kojoj bi u njoj bili izloženi i postojanje ili nepostojanje procesnih jemstava vezanih za njihovo protjerivanje. Međutim, prava prepreka s kojom se posljednjih godina suočavaju ljudi kojima je potrebna međunarodna zaštita je da fizički stignu do mjesta gdje mogu zapravo da je dobiju (čak i zatraže). Sud je razmatrao neformalna vraćanja na pučini i nedavanje dozvole spasilačkim plovilima da pristanu, kao i neformalna vraćanja na kopnenim granicama. Ovaj najnoviji predmet je još šokantniji zato što su mnogi od podnosilaca predstavki koji nisu imali pristupa postupku azila bili djeca u odnosu na koju države imaju posebne hitne obaveze kako u skladu s Konvencijom, tako i u skladu s Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta. Tužena država je podnijela zahtjev da predmet bude upućen na razmatranje Velikom vijeću u skladu s članom 43 ali je taj zahtjev odbijen.

Povreda procesnog aspekta člana 2 jer državni organi nisu s posebnom savjesnošću sprovedli blagovremenu i iscrpnu istragu o napadu kiselinom na jednu osobu ženskog pola

PRESUDA U PREDMETU TËRSHANA protiv ALBANIJE

(Predstavka br. 48756/14)

Izrečena 4. avgusta 2020. godine

Činjenice i odluka

Podnositeljka predstavke rođena je 1984. godine i živela je u Tirani. Na dan 29. jula 2009. godine pretrpjela je teške povrede kada je neidentifikovan učinilac bacio kiselinu na nju na javnom mjestu. Podnositeljka predstavke je sumnjala da je napad na nju iz osvete organizovao njen nasilni bivši partner (E.A.). Međutim, E.A. je tvrdio da se u vrijeme napada nije nalazio u Tirani a njegova porodica je potvrdila njegov alibi. Preduzete istražne radnje nisu dovele do utvrđivanja identiteta napadača. Stručnjak za otiske prstiju je u svom izvještaju naveo kako nije bio u stanju da identifikuje nikakve otiske prstiju. Pored toga, napadača je bilo nemoguće identifikovati na osnovu snimaka nadzornih kamera a dodatne snimke nije bilo moguće dobiti iz tehničkih razloga. Uz to, nije bilo moguće sačiniti zatražene hemijske i toksikološke izveštaje. Okružni tužilac je februara 2010. obustavio istragu a na njegovu odluku se nije mogla izjaviti žalba. Podnositeljka predstavke narednih

[36] Vidjeti *Soering protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 7. jula 1989. godine, predstavka br. 14038/88.

godina nije primila nijedan službeni dopis o istrazi. Podnositeljka predstavke se žalila na povredu materijalnih i procesnih aspekata prava na život zajemčenog članom 2 Konvencije. Tvrdila je da važeći zakonodavni okvir ne pruža ženama dovoljnu zaštitu od nasilja i da je vlasti trebalo da budu upoznate s opasnošću i preduzmu preventivne mjere s obzirom na podatke o učestalosti nasilja nad žena. Pored toga je tvrdila da istraga nije bila djelotvorna, iscrpna i ekspeditivna i da je organi nisu obavještavali o napretku u istrazi. Sud je konstatovao da zaštita iz člana 2 važi ne samo u slučaju smrti žrtve nasilnog akta već i u situaciji u kojoj se njen život nalazi u stvarnoj i neposrednoj opasnosti ili je pretrpjela povrede opasne po život. Podnositeljka ove predstavke je bila predmet nasilnog napada koji je za posljedicu imao teške povrede a njen bi život bio u opasnosti da joj nije pružena specijalizovana medicinska pomoć. Stoga je Sud zaključio da član 2 važi u ovom predmetu. Kada je riječ o materijalnom aspektu člana 2, država je u obavezi ne samo da se uzdržava od namjernog i nezakonitog lišenja života, već i da štiti život ljudi u svojoj nadležnosti. To prvenstveno iziskuje postojanje djelotvornih krivičnihopravnih odredbi koje podupire mašinerija organa koji sprovode zakon, ali može obuhvatati i obavezu države da preduzima preventivne mjere. Da bi se otvorilo pitanje poštovanja pozitivne obaveze mora se dokazati da su vlasti znale (ili je trebalo da znaju) da se život neke konkretne osobe nalazi u stvarnoj i neposrednoj opasnosti od krivičnih akata trećeg lica. Sud tada ocjenjuje da li su organi preduzeli dovoljne mjere za koje se osnovano moglo očekivati da će spriječiti tu opasnost. U pogledu ovog aspekta, Sud je smatrao da je krivičnopravni zakonski okvir u Albaniji djelotvoran i da su preduzeti koraci u pravcu otvaranja istrage. Štaviše, pozitivna obaveza države da preduzme preventivne mjere kako bi zaštitila život podnositeljke predstavke nije postojala budući da podnositeljka predstavke prije napada nikada nije vlasti obavijestila o tome da joj je život u opasnosti. Stoga je Sud zaključio da nije došlo do povrede materijalnog aspekta člana 2. Kada je riječ o procesnom aspektu člana 2, Sud je podsjetio na to da pozitivna obaveza države da štiti život iziskuje postojanje nekog oblika djelotvorne, blagovremene i ekspeditivne zvanične istrage kojom može da se utvrdi identitet učinioca i kojoj porodica žrtve ima pristupa. Prema brojnim nacionalnim i međunarodnim izvještajima, u Albaniji je postojala opšta klima koja je pogodovala nasilju protiv žena. Kada se u takvoj klimi dogodi napad, istraga dobija na značaju i organi moraju da ispolje veću savjesnost. Iako su u ovom predmetu preduzete određene istražne radnje, organi nisu utvrdili prirodu kiselinske supstance, a podnositeljki predstavke nisu predočene nikakve informacije o istrazi ili dokumentima uprkos njenim brojnim upitima. Vlasti nisu pružile odgovarajući i blagovremeni odgovor u skladu sa svojim obavezama iz člana 2 te je Sud zaključio da su prekršile procesni aspekt tog člana. Podnositeljka predstavke se takođe žalila na povredu člana 8 jer joj lokalni organi nisu obezbijedili liječenje, kao i na povredu člana 13 jer nije bila u mogućnosti ni da osporava radnje organa gonjenja ni da traži obeštećenje. Sud je obje tvrdnje, kao i tvrdnju da je prekršen član 14, proglasio neprihvatljivim. Državi je naložio da podnositeljki predstavke isplati 12.000 eura na ime štete, kao i 2.720 eura i prateću kamatu na ime sudskih troškova i izdataka.

Komentar

Presuda u ovom uznemirujućem i tužnom predmetu zavređuje nekoliko nepovezanih komentara. Prije svega, podnositeljka predstavke se žalila na kršenje članova 2, 3, 8, 13 i 14. Sud je odlučio da razmotri njene pritužbe o povredi članova 3 i 8 (koje nije detaljno razmotrio u presudi) u okviru pritužbe o povredi člana 2. Potom je ukratko odbio (kao očigledno neosnovanu) posebnu pritužbu podnositeljke predstavke o povredi člana 8 jer su joj uskraćeni psihoterapija ili terapijsko liječenje i obeštećenje za događaje koji su se odvijali. Sud je pored toga odbio pritužbu o kršenju člana 13 kao očigledno neosnovanu i izjavio kako „Sud konstatuje da podnositeljka predstavke nije pružila nikakvo objašnjenje ili dokaze koji potvrđuju da nije mogla da prisustvuje sudskim raspravama jer nije bila u stanju da plati sudske troškove“. Kao drugo, Sud je zapravo kao prihvatljiv ocijenio samo dio pritužbe podnositeljke predstavke o povredi prava na život iz člana 2. Da bi neko ponašanje potpadalo pod polje dejstva člana 2 nije neophodno da lice o kome je riječ premine. Ova odredba

važi i kada neko lice predstavlja žrtvu aktivnosti ili ponašanja, bilo države ili privatnog lica, koji po svojoj prirodi njegov život dovodi u stvarnu i neposrednu opasnost, ili ako je lice pretrpjelo povrede koje djeluju opasne po život u trenutku kad do njih dođe iako na kraju preživi. Član 2 ima dva aspekta: materijalni i procesni. Još od presude Suda u predmetu *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*^[37] je jasno da država krši svoje pozitivne obaveze po osnovu materijalnog aspekta člana 2 Konvencije ukoliko ne preduzme sve mjere koje se od nje osnovano mogu očekivati kako bi spriječila štetu za koju je znala ili je trebalo da zna. Sud je u ovom predmetu jasno zaključio da nema osnova za tvrdnju da je država trebalo da zna da se podnositeljka predstavke nalazi u opasnosti od svog napadača, te da nije došlo do kršenja materijalnog aspekta člana 2. Obaveza sprovođenja iscrpne istrage koja može da dovede do djelotvornog gonjenja i utvrđivanja krivice učinioca tog djela predstavlja posebnu obavezu po osnovu člana 2 a tu obavezu Albanija nije ispunila u ovom slučaju. Treće, Sud je u presudi izuzetno detaljno analizirao sve važeće međunarodne instrumente i svako ko se bavi sličnim predmetom bi trebalo da pročita cijelu presudu. Sud je, između ostalog, analizirao Konvenciju UN-a o eliminisanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvenciju o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (Istanbulsku konvenciju), kao i Evropsku konvenciju o naknadi štete žrtvama krivičnih djela sa elementima nasilja. Sud je pored toga razmotrio brojne izvještaje i preporuke, poput Preporuke 2002(5) Komiteta ministara o zaštiti žena od nasilja, izvještaja Grupe stručnjaka za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici (GREVIO), Komesara za ljudska prava Vijeća Evrope, kao i Zaključne napomene u pogledu Albanije Komiteta UN-a za eliminisanje svih oblika diskriminacije žena.

Učešće sudije čije je imenovanje bilo obilježeno teškim povredama domaćeg prava u odlučivanju po žalbi na krivičnu presudu podnosioca predstavke bilo je protivno članu 6 stav 1 jer nije ostvarena odgovarajuća ravnoteža između pravne sigurnosti i prava podnosioca predstavke na sud obrazovan na osnovu zakona

PRESUDA VELIKOG VIJEĆA U PREDMETU GUÐMUNDUR ANDRI ÁSTRÁÐSSON protiv ISLANDA

(Predstavka br. 26374/18)
Izrečena 1. decembra 2020. godine

Činjenice i odluka

Podnosiocu predstavke, rođenom 1985. godine, izrečena je marta 2017. presuda zbog upravljanja motornim vozilom bez važeće vozačke dozvole i pod dejstvom opojnih supstanci. Podnosilac predstavke je bezuspješno zahtijevao izuzeće A.E., sudije Apelacionog suda, kome je izjavio žalbu jer je Vrhovni sud u presudi od 19. decembra 2017. utvrdio nepravilnosti u njenom imenovanju od strane ministarke pravde (u daljem tekstu: ministarka). Nezavisni islandski Komitet za evaluaciju (u daljem tekstu: Komitet) je ocijenio 33 kandidata koji su konkurisali za sudijske funkcije u Apelacionom sudu i preporučio imenovanje njih 15. Ministarka je mogla da predloži drugog kandidata samo u slučaju da: (i) Komitet smatra da on ispunjava minimalne uslove za funkciju u skladu s islandskim pravom, i (ii) Parlament prihvati njen prijedlog. Ministarka je na kraju odabrala 11 kandidata koje je preporučio Komitet i dodala njih još četiri, uključujući A.E. Parlament je u junu 2017. većinom glasova prihvatio prijedlog da sa spiska Komiteta ukloni imena četiri kandidata i da doda kandidate ministarke. Vrhovni sud je u dvije presude izrečene 19. decembra 2017. i 24. maja 2018. utvrdio da je ministarka prekršila domaće propise o imenovanju sudija jer Parlamentu

[37] *Osman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda izrečena 28. oktobra 1998. godine, predstavka br. 23452/94.

nije predočila razloge potkrijepljene nezavisnom istragom za svoju odluku da odstupi od spiska kandidata koje je preporučio Komitet. Takođe je smatrao da je postupak u kome je Parlament prihvatio prijedlog bio manjkav budući da je Parlament glasao za cjelokupan izmijenjeni spisak, a ne za svakog kandidata ponaosob, kao što je propisano domaćim pravom. Podnosilac predstavke je izjavio žalbu na krivičnu presudu protiv njega, koju su odbili i Apelacioni i Vrhovni sud. Podnosilac predstavke je pred Evropskim sudom za ljudska prava tvrdio da su manjkavosti u imenovanju sudije A.E. značile da (i) o krivičnim optužbama protiv njega nije odlučivao „sud obrazovan na osnovu zakona“ u smislu člana 6 stav 1 Konvencije, i da (ii) mu je uskraćeno pravo na nezavisan i nepristrasan sud. Vijeće se složilo s podnosiocem predstavke u pogledu prve pritužbe i zaključilo da nema potrebe da razmatra pritužbe o nezavisnosti i nepristrasnosti suda. Predmet je u skladu s članom 43 upućen na razmatranje Velikom vijeću na zahtjev tužene države. Sud je ponovio kako sud koji nije obrazovan na osnovu zakona nema legitimitet da rješava pravne sporove koji je neophodan u demokratskom društvu. Međutim, pravo na sud obrazovan na osnovu zakona nije takvo da bi neka ili sve nepravilnosti u postupku imenovanja predstavljale povredu tog prava. Sud je formulisao i primjenio test od tri koraka kako bi ocijenio da li su nepravilnosti u imenovanju sudije A.E. bile toliko teške da su predstavljale povredu prava na sud obrazovan na osnovu zakona. Prvo, mora da postoji očigledna povreda domaćeg prava, koju je u ovom kontekstu ustanovio Vrhovni sud. Drugo, povreda se mora ocijeniti u svetlu njenog uticaja na cilj i svrhu prava na sud obrazovan na osnovu zakona, odnosno u svetlu njenog efekta na sposobnost pravosuđa da donosi presude bez neprimjerenog miješanja. Ministarka je Parlamentu objasnila da je njena odluka da odstupi od preporuka Komiteta bila zasnovana na njenoj želji da: (i) prida veći značaj iskustvu sudija, i (ii) ostvari rodnu ravnotežu među imenovanim sudijama. Sud, međutim, nije smatrao nijedan od ova dva razloga legitimnim. Čak i da su bili legitimni, Vrhovni sud je u presudi od 19. decembra 2017. zaključio da je došlo do povrede zakona zato što ministarka nije obrazložila svoju odluku kao što je propisano islandskim pravom. Stoga je u pitanju bila objektivnost postupka izbora sudija. Činjenica da je ministarka pripadala jednoj od stranaka koje su činile većinu u islandskoj koalicionoj Vladi a da su samo njihovi poslanici glasali za njen prijedlog izazvali su objektivno opravdanu zabrinutost u vezi s njenim političkim motivima. Sud je pored toga konstatovao da islandski Parlament nije od ministarke zatražio da predoči objektivne razloge za svoje kandidate i da nije glasao u skladu s pravilima propisanim islandskim pravom. Uvjerenje podnosioca predstavke da je odluka Parlamenta prvenstveno bila motivisana partijskim političkim razlozima nije bilo nerazumno. Stoga je Sud utvrdio tešku povredu osnovnog pravila islandskog postupka imenovanja sudija. Treći korak obuhvata ocjenu povrede od strane nacionalnih sudova. Sud je konstatovao da Vrhovni sud nije sproveo procjenu u skladu s Konvencijom. Prvo, uprkos ovlaštenju da otkloni posljedice nepravilnosti u imenovanju, nacionalni sud nije izveo neophodne zaključke na osnovu sopstvenih nalaza. Drugo, Vrhovni sud nije posvetio odgovarajuću pažnju argumentima podnosioca predstavke u vezi s njegovim pravom na sud obrazovan na osnovu zakona. Treće, načelo pravne sigurnosti nije dobilo prevagu zbog protoka vremena budući da su sudijska imenovanja o kojima je riječ osporena čim je postupak imenovanja priveden kraju. Neprilična uzdržanost Vrhovnog suda nije se ispoljila samo u ovom predmetu, već je predstavljala njegovu ustaljenu praksu, kojom je podrivena ključna uloga pravosuđa u očuvanju podjele vlasti. Sud je na kraju zaključio da je podnosiocu predstavke bilo uskraćeno pravo na sud obrazovan na osnovu zakona zbog učešća sudije čije je imenovanje bilo obilježeno teškim nepravilnostima, te da je prekršen član 6 stav 1. Stoga je Sud smatrao da nema potrebe da razmotri pritužbu podnosioca predstavke o povredi njegovog prava na nezavisan i nepristrasan sud. Kada je riječ o članu 46, Sud je zaključio da, iako je na državi da preduzme odgovarajuće mjere, njegov zaključak o povredi Konvencije u ovom predmetu nije takve prirode da bi država bila u obavezi da ponovi postupke u svim sličnim predmetima koji su u međuvremenu postali *res judicata*. Sud je smatrao da utvrđenje povrede predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje a podnosiocu predstavke je dosudio 20.000 eura na ime sudskih troškova i izdataka.

Komentar

Pravo na raspravu pred sudom obrazovanim na osnovu zakona predstavlja temeljni zahtjev koji za cilj ima da spriječi organizaciju sudskih sistema na neodrživim i nepredvidljivim osnovama. U tom cilju, uspostavljanje, organizacija i funkcionisanje pravosuđa treba da budu uređeni zakonom. Članom 6 se, međutim, ne isključuje mogućnost da funkcionisanje pravosuđa uređuje izvršna vlast, ali to je moguće samo ako je izričito dozvoljeno zakonom. Međutim, organizacija i funkcionisanje sudskog sistema se ne može prepustiti isključivo nahodjenju sudskih vlasti.

Značaj ove presude leži u analizi značenja izraza „sud obrazovan na osnovu zakona“ kada je predmet spora postupak izbora pojedinih sudija. Prvo, Veliko vijeće je potvrdilo da pravo na „sud obrazovan na osnovu zakona“ predstavlja samostalno pravo. Sud u svojoj praksi ističe da je kriterijum obrazovanja suda na osnovu zakona blisko povezan s ostalim kriterijumima iz člana 6 o nezavisnosti i nepristrasnosti suda, koji predstavljaju sastavne djelove vladavine prava u demokratskom društvu. Sud je u ovoj presudi pojasnio da pravo na sud obrazovan na osnovu zakona predstavlja institucionalnu garanciju prava na pravično suđenje u skladu sa stanovištem koje je par mjeseci ranije zauzeo Sud pravde Evropske unije.^[38] Drugo, Veliko vijeće je razmatralo šta se podrazumijeva pod „sudom obrazovanim na osnovu zakona“. „Sud“ ne treba da čine samo lica koja zadovoljavaju uslove, već se ističe i logika „meritokratije“ u izboru sudija. Izraz „obrazovan“ odnosi se ne samo na obrazovanje suda, njegovu nadležnost i funkcionisanje, već i na kandidovanje njegovih članova, što znači da je ova garancija prekršena ukoliko nacionalni sud, iako obrazovan na osnovu zakona, ne poštuje pravila o svom sastavu. Riječ „zakon“ obuhvata zakonodavstvo kojim su propisani obrazovanje i nadležnost sudskih tijela, dok se izraz „na osnovu zakona“ odnosi na pravni osnov za postojanje suda, uključujući uspostavljeni postupak imenovanja sudija. Ako su prekršene odredbe zakonodavstva kojima se uređuju organizacija i funkcionisanje sudova, uključujući imenovanje sudija, moguće je da jedan ili više sudija učestvuje u razmatranju neregularnog predmeta i u neregularnom procesu. Treće, Veliko vijeće je detaljno razvilo „test od tri koraka“ kako bi analiziralo poštovanje važećih odredbi nacionalnog prava tokom postupka izbora sudija. Prvo je utvrdilo očigledan karakter povrede. Postojanje povrede su objektivno već utvrdili nacionalni organi, ali će Sud čak i kada ne postoji flagrantna povreda preći na sljedeći korak i ispitati da li se povreda odnosi na temeljno pravilo postupka imenovanja sudija i da li zadovoljava standard iz člana 6 stav 1. Ovo je u ranijoj praksi Suda bio odlučujući kriterijum za ocjenu potencijalne povrede prava na sud obrazovan na osnovu zakona, iako je Veliko vijeće istaklo potrebu da se razmotri da li je neka druga grana vlasti, naročito izvršna, prekršila zakonodavstvo. Konačno, Sud je analizirao da li je svaka povreda bila valjano ocijenjena i kasnije ispravljena. Čini se da bi neki od sudija koji se nisu složili s ovim pristupom dali prednost pristupu od jednog koraka „flagrantne povrede pojma suda obrazovanog na osnovu zakona“. Veliko vijeće je u testu od tri koraka koji je razvilo nastojalo da pomiri supsidijarni mehanizam zasnovan na odredbama Konvencije u prvom i trećem koraku, uz garanciju da flagrantne povrede pojma suda obrazovanog na osnovu zakona neće biti tolerisane. Presuda Velikog vijeća ukazuje na to da ono daje prednost ispravljanju posljedica povreda na domaćem, nacionalnom nivou.

[38] Vidi presudu Velikog vijeća Suda pravde Evropske unije od 26. marta 2020. godine (u spojenim predmetima C542/18 RX-II i C543/18 RX-II).